

Němec, Z., Květoňová, L., Hájková, V. et al. (2024). *Školní speciální pedagog v perspektivě inkluzivního vzdělávání*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Publikace *Školní speciální pedagog v perspektivě inkluzivního vzdělávání* je výsledkem společné práce autorského kolektivu tvořeného odborníky z praxe – Zbyněkem Němcem, Leou Květoňovou, Vandou Hájkovou a dalšími, kteří působí na katedře speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Vydána byla v roce 2024.

Autoři v publikaci prezentují poznatky vycházející z kombinovaného výzkumu zaměřeného na roli školních speciálních pedagogů. Kvantitativní část vychází z dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření mezi školními speciálními pedagogy, kvalitativní část je založena na ohniskových skupinách a individuálních rozhovorech uskutečněných s vybranými odborníky z této profese. V oblasti působení školního speciálního pedagoga již existují odborné publikace, které se věnují různým aspektům této profese. Přesto však lze konstatovat, že množství dostupné literatury je v porovnání s rostoucím významem a počtem těchto pracovníků stále poměrně omezené. Vzhledem k narůstajícím nárokům na odbornou činnost školních speciálních pedagogů a rozšiřujícímu se spektru jejich činností často dochází k situacím, kdy nemají k dispozici dostatek metodické či teoretické opory v praxi. Tato skutečnost poukazuje na potřebu systematického rozšiřování odborné literatury reflektující aktuální praxi a výzvy spojené s výkonem této profese.

Publikace je strukturována do pěti tematických kapitol. Úvodní slovo připravili Zbyněk Němec, Lea Květoňová a Vanda Hájková, kteří v úvodní pasáži stručně vymezují

kontext inkluzivního vzdělávání v českých školách a roli školního speciálního pedagoga. První kapitola, nazvaná *Inkluzivní vzdělávání a školní speciální pedagog*, seznamuje čtenáře s vývojem inkluzivního vzdělávání v českém prostředí od 90. let 20. století až po současnost. Upozorňuje na skutečnost, že koncept inkluze je předmětem dlouhodobé odborné diskuse, a na existenci různých interpretačních rámců. Kapitola se rovněž detailně věnuje proměnám profese školního speciálního pedagoga v podmínkách českého školství po roce 1990, přičemž poukazuje na nárůst počtu těchto pracovníků v posledních letech. Tento trend je doložen prostřednictvím statistických údajů mapujících vývoj od počátku 21. století až do současnosti. Závěrečná část kapitoly se zaměřuje na legislativní zakotvení pozice školního speciálního pedagoga v systému vzdělávání v České republice.

Nejobsáhlejší a zároveň stěžejní část publikace představuje druhá kapitola, nazvaná *Školní speciální pedagog a podpora vzdělávání žáků se zdravotním postižením*. Kapitola je systematicky členěna do jedenácti podkapitol, které mimo jiné prezentují výsledky rozsáhlého výzkumného šetření zaměřeného na činnost školních speciálních pedagogů při práci se žáky s různými typy zdravotního postižení. Čtenář zde nalezne konkrétní doporučení týkající se vzdělávacích přístupů k těmto žákům – například úprav výuky a učebních materiálů, využívání kompenzačních pomůcek, spolupráce s asistentem pedagoga a dalších podpůrných opatření. Významnou součástí tvoří také autentické

výpovědi školních speciálních pedagogů, které přináší cenný vhled do každodenní praxe.

Žáci se sociálním znevýhodněním představují početnou skupinu v rámci vzdělávacího systému, která je však ve školní praxi skupinou s nedostatečnou podporou. Těmto žákům se věnuje třetí kapitola, nazvaná *Školní speciální pedagog a vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Kapitola přibližuje možnosti pedagogických a speciálněpedagogických intervencí, přičemž pozornost je věnována i logopedické péči, kterou mnozí z těchto žáků výrazně potřebují. Dále je rozebírána problematika diagnostiky a poradenské podpory jak pro pedagogické pracovníky, tak pro zákonné zástupce žáků.

Speciální pedagog ve školním prostředí se hrává klíčovou roli rovněž ve vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků. Jeho činnost nespočívá pouze v identifikaci a podpoře vzdělávacích potřeb těchto žáků, ale zahrnuje také úzkou spolupráci s pedagogickými pracovníky, která je nezbytná pro efektivní nastavení vzdělávacích strategií. Těmto aspektům se podrobně věnuje čtvrtá kapitola, nazvaná *Role školního speciálního pedagoga ve vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných*.

Pátá kapitola, nazvaná *Expresivní terapie v práci školního speciálního pedagoga*, tvoří závěrečnou část knihy. Autoři v ní vymezují pojem expresivní terapie a objasňují její význam v rámci systému speciálněpedagogické péče. Pro přehlednost a lepší orientaci čtenáře jsou systematicky popsány jednotlivé typy expresivních terapií, jako jsou biblioterapie, dramaterapie, arte-

terapije, tanečně-pohybová terapie a činnostní terapie, včetně vysvětlení jejich praktického využití v prostředí školy. Text dále pojednává o způsobech a podmínkách realizace těchto terapeutických technik, jejichž cílem je napomoci žákům se speciálními vzdělávacími potřebami při zvládnání emočního napětí, úzkosti a dalších obtíží, které mohou negativně ovlivňovat jejich vzdělávací proces. Expresivní terapie se tak ukazuje jako efektivní nástroj podpory, jenž se odlišuje od běžné výuky a přispívá k rozvoji psychosociálních kompetencí žáků. Stejně jako všechny předchozí kapitoly je i tato zakončena seznamem použité odborné literatury.

Závěrečné hodnocení této knihy lze doplnit o citaci, která se objevuje v jedné z kapitol a výstižně reflektuje podstatu profese školního speciálního pedagoga. Jeden z respondentů na dotaz, z čeho má ve své práci největší radost, odpověděl: „Když dítě, nad kterým jinde zlomili hůl, u nás začne prospívat, a ač mu učení moc nejde, tak chodí do školy rádo.“

Publikace představuje cenný odborný přínos v oblasti speciálněpedagogické praxe, zejména pak v kontextu školního prostředí. Přispívá k hlubšímu porozumění náročné, ale nesmírně důležité roli školního speciálního pedagoga a podporuje další odbornou diskusi o možnostech jeho efektivního působení v inkluzivním vzdělávání. Je primárně určena odborné veřejnosti, zejména školním speciálním pedagogům, a zároveň slouží jako užitečný studijní materiál pro studenty studijních programů se zaměřením na speciální pedagogiku i studenty příbuzných oborů.

Mgr. et Mgr. Lenka Nováková

*Univerzity Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav speciálněpedagogických studií;
e-mail: lenka.novakova01@upol.cz*